

Orice cărți găsiți la librăria
Națională str. Carol nr. 100

Parfumeria Elitei

FRĂȚII TIHAN

Strada Carol - C-ța - lângă poștă

Domniei-Sale

Com. Bibliotecii Municipiului
Casa Roman
Str. Carol *Loco*

Jud. Constanța

lei 100 - nr. 1

Prețul 20 - lei

Institut de Arte Grafice „Albania” str. Traian 18

A4. v. 1941, nr. 1-4.

P.1
121 S

GANDURI DE LA MARE

revistă culturală regională

Inreg. sub nr. 3821 | 939

Condusă de TITUS CERGĂU

Cuvântul anului al cincilea.

Cu numărul de față intrăm în al cincilea an de existență.

O apatie eroică, având în vedere greutatea timpurilor și tragedia tot mai aspră a vremurilor de față — scumpa noastră Dobrogea a fost ciuntită de involburarea sbuciumatului deceniu în care ne sbatem. Nu ne putem înăbuși durerea și numai speranța că, și pentru mult încercatul nostru neam, vor veni iar zile senine, ne face ca să ne păstrăm cuviincioasa linie de conduită față de acei ce ne țin în mână destinele mult încercatului nostru neam.

Dobrogenii au fost totdeauna oameni cinștiți și Români ce vor munci la nevoi pentru suumpă lor moșie.

T. Cergău.

S U M A R U L :

I. Micu	Petra: un sat antic din Dobrogea
Em. Papazisu	Beiul din Balcic
Val. Petrescu	Peisaj dobrogean
Aurel Dumitrescu	Cărțile
I. Țicu-Anin	Cerbyris
Al. Gherghel	Sonet
Salvadori Concilio	Obligativitatea muncii în Șc. Fascistă
T. Cergău	Suspinele mele
I. D. Frasin	Vizite regești
D. Stoicescu	Mihai Viteazul și moartea
N. Cojocaru-Cobadin	Barcagiul

PETRA: un sat antic din Dobrogea

Cu aproape zece ani în urmă, arheologia noastră nu știa mai nimic despre existența unei rurale așezări romane la Camena, sat din sudul județului Tulcea situat lângă Hamangia, deși „pantele dela Nordul văii^{*)}”, în sat, acoperite și ele de un strat gros de loess, arată făgașuri adinci ce evoluează spre ripe, în pereții cărora, după ploi, apar resturi de cultură materială antică.” (Const. Brătescu). Ceeace a demonstrat că aici, la Camena, este vorba de un important sat antic, a fost descoperirea — în primul rând — a unei mari plăci de calcar cu inscripție latină cunoscută azi sub numele de VICANI PETRENSES, după cele dintii două cuvinte ale inscripției, iar — în al doilea rând — a unei serii de alte obiecte arheologice, printre care, în afară de ceramică, un cap bărbătesc și un fragment dintr-o stelă funerară. Toate aceste trei monumente arheologice — unul epigrafic, celelalte două sculpturale — se află acum în Muzeul Regional al Dobrogei și constituiesc o îndreptățită mândrie pentru instituția constănțeană. Ele au servit ca obiecte de cercetare pentru studiul d-lui prof. univ. Teofil Sauciuc — Săveanu intitulat „O inscripție latină și alte obiecte antice și știri din satul roman Petra, Camena de azi, din Județul Tulcea” și publicat în revista *Analele Dobrogei* (an. XV-1934, pp. 93-114). Cercetarea acelorasi monumente a fost reluată de d-l prof. Grigore Florescu în lucrarea „Monumente antice din Muzeul Regional al Dobrogei”, apărută în aceeași revistă (*A. D.*, an. XVII-1936, pp. 127-135). În urma descoperirii unui alt fragment din inscripția mai sus amintită, întiiul cercetător al ei, d-l Săveanu, a scos la lumină broșura „Un nou fragment al inscripției latine din Petra-Camena” („Bucovina”, S. E. Torouțiu, Buc. 1940).

Inercarea mea de a vorbi despre acest sat antic se va desvolta în limitele impuse de aceste descoperiri întâmplătoare, fiindcă trebuie să se știe că, deși cele trei piese arheologice au

*) Satul Camena e străbătut de o vale prin care se scurge râulețul Camena.

facut dovada unei importante așezări romane, totuși nu s-au executat săpături speciale. „Satul Camena - scrie d-l Săveanu - merită toată atențiunea din punct de vedere arheologic-epigrafic: căci, fără săpături sistematice arheologice, au ieșit la iveală, afară de inscripția noastră, și alte obiecte arheologice.“

Numele antic al satului *Petra* sau *Petrae*, se cuvine să fie pus neapărat în legătură cu natura pietroasă a terenului, mai ales că și astăzi unul din dealurile învecinate cu comuna poartă numele de *Pietrosul*. Sistemul acesta de a stabili numiri topice după anumite caracteristice locale și apoi de a le păstra cu toate schimbările survenite găsește în Dobrogea noastră mărturii evidente. O pildă este însuși numele acestui sat, care ca sens s'a păstrat neștirbit pînă astăzi, deoarece și *Camena*, în limba Slavilor, și *Petra*, în limba străbunilor Romani, au una și aceeași accepțiune: piatră. Schimbarea numelui *Petra* în *Camena* s'a înfăptuit desigur prin sec. VI d. Cr., adică pe vremea năvălirii Slavilor. Păstrarea numelui în traducere e o dovadă de neînălăturat că populația romană care ocupa aceste locuri a continuat și după năvăliri să le ocupe, deci chiar sub o altă stăpînire. Exemplul, după cum am spus, nu e unic. E de ajuns să ne gîndim la *Lycostomo*, vechiul nume grec al îmbucăturii brațului Chilia, care a dat numele de azi *Vilcov* și care nu-i altceva decît traducerea slavă (*vlk*) a cuvîntului grecesc *lykos* = lup (V. Bogrea). Se crede că și *Ozolimna*, numele medieval al lacului Razelm, e traducerea slavă a grec. *Halmyris*, deoarece *Soli* în limba slavă reprezintă rădăcina greacă *als*, adică *Sare* (Gr. Nandriș citat de d. G. Brătianu în „O enigmă... poporul român“).

Ca așezare, satul se află la o foarte mică distanță de încrucișarea căilor de comunicație ce veneau dinspre *Ibida*, *Aegysus*, *Argamum* *Histria* și *Ulmelum*. Ceeace nu se cunoaște cu precizie, ci doar ipotetic, este teritoriul din care făcea parte acest sat. Situația sa aproape de mijlocul liniei imaginare ce ar uni *Ibida* cu *Histria* face și mai nesigură încercarea de precizare.

Pentru a defini starea de dezvoltare a acestui sat, în lipsa altor elemente, să ne folosim de ceea ce întîmplarea ne-a pus la dispoziție, adică acele trei monumente de care a fost vorba în rîndurile de deasupra. De rîndul acesta, voi începe cu inscripția al cărei text, în traducere, este următorul:

„Tăranii din *Petra* sunt cei care au pus mîna dela mîna ca să fie făcută, pentru sănătatea corpului, o baie publică. Această lucrare a fost făcută în anul cînd primari ai satului erau *Nymphidius Maximus* și *Aelius Geminus*, iar perceptori *Ulpus Romanus* și *Casius Primitivus*: au purtat grija lucrării *Nymphidius Maximus*, amintit mai sus, și *Aelius Iulius*“.

Lăsînd deocamdată la o parte considerațiunile cu privire la înalta concepție sanitară, mai cu seamă că e vorba de un sat, să ne oprim puțin asupra felului de organizație sătească.

Vorbînd despre viața romană în plină dezvoltare din această regiune ponto-danubiană, Vasile Pirvan (cf. *Incep. vieții romane.*, p. 105) atrage atenția asupra faptului următor: „...nu trebuie să uităm că alături de satele (*vici*) atîrnătoare de orașele grecești dela Mare și făcînd o singură comună cu ele, avem adevărate comune rurale, numai traco-romane, cu primari aleși pe cinci ani (*quinquennales*), ajutați de primarii mărunți, aleși - cîte doi pe un singur an (*magistri*), de fiecare sat, ori de primarii numiți - cîte unul - de autoritatea civilă ori militară, care stăpînește peste ținutul de acolo (*princeps loci, praefectus pagi, etc.*) și încasînd veniturile comunale prin perceptorii sătești (*quaestores vicorum*). Aceste mici comune rurale își au consiliul lor comunal de sfetnici numiți *curiales*, un fel de senatori, iar satele își au și ele consilii comunale mai mici, de oameni buni și bătrîni numiți *decuriones*“.

Satul antic dela *Camena*, *vicus Petra*, poate fi cu siguranță încadrat în categoria satelor cu cîte doi primari, aleși pe timp de un an, deoarece inscripția precizează că „baia“ (*balineum*) s'a făcut în „anul cînd primari ai satului erau...“ (*magisterio anni*). Ceeace nu se poate spune cu precizie, din lipsa unor dovezi hotărîtoare, este dacă *vicani Petrenses* aparțineau, împreună cu locuitorii altor sate, unui oraș grecesc dela mare, ca - de exemplu - *Histria*, și formau cu ele o singură comună sau dacă atîrnau de un oraș, ca *Ibida*, ori castrul roman dela Dunăre. -lucru mai puțin probabil - de un centru militar de legionari sau de ajutoare. Acestea sunt și rămîn, pînă la aflarea de noi temeieri, fie pe urma unor săpături sistematice, fie după descoperiri întîmplătoare, „întrebări care se pun și la care încă nu putem răspunde clar și precis“ (T. Sauciuc - Săveanu).

Cei doi primari ai satului *Petra* nu constituiau singuri autoritatea, ci, pentru încasarea veniturilor comunale, erau doi perceptori sătești cu concursul cărora (*cum quaestoribus*) - spune inscripția - a fost adusă la îndeplinire această operă (*quod opus*). După cum se vede, organizația comunală a satului se bucura de o suficientă întocmire pentru buna administrație. De buna stare a lucrurilor face mărturie însăși opera întreprinsă. *baia publică* pusă la dispoziția sătenilor „pentru sănătatea corpului lor“. Contribuția sătească, în vederea realizării unei asemenea opere de folos obștesc, este îndeajuns subliniată prin verbul „conferre“, cu forma *contulerunt* în inscripție, care înseamnă „a contribui, a pune mîna dela mîna“.

Ar mai fi de spus cîteva cuvinte cu privire la numele curat romane, cu excepția lui *Nymphidius*, pomenite în inscripția dela *Petra*. Iată ce afirmă în acest sens d-l Săveanu: „Elementul roman se impune prin nume de familii ca *Aelius*, *Iulius*, *Cassius* și gentilicii ca *Ulpus*. Numele *Ulpus* și *Aelius* ne pot servi ca termen pentru fixarea cronologică a acestei inscripțiuni, al cărei scris ne face să o atribuim secolului al doilea după

Hristos*. Deși elementul băștinaș, dac, nu apare, numele fiind curat romane, nu trebuie scoasă concluzia că satul era pur roman, că n'a avut elemente dace. Nu se poate ajunge la această concluzie pentru motivul că populația autohtonă, ea însăși, începuse să folosească limba și numele cuceritorilor. Se poate vorbi în Petra de un grad mai înaintat de romanizare și de un număr mai mare de Romani, dar de absența elementului aborigen nu. Lipsa unor documente lapidare întru lămurirea acestei chestiuni este singura și cea mai importantă, fiindcă numai ele, documentele, pot vorbi cu teamei.

IOAN MICU

Beitul din Balcic

de Em. Papazissu

*Beitul din Balcic
Un cerchez voinic
Are în seraiu
Frumuseți din rai . . .
Grații, care-și frâng
Trupul și nu plâng,
Poartă'n ochii lor
Cerule de Bosfor,
Iar în mersul lent
Căldul Orient . . .*

*Nai, tambur, cheman,
Ah! aman, aman!*

*Dar niciuna nu-i
Ca Genan a lui:
Crin primit în dar
Dela Iuschiudar.*

*Huriile'n joc
Statui vii de foc*

*In harem orgii,
Cântă manegii:
«Hei! Genan, Genan,
Roabă de sultan . . .
Văl pe ochii tăi,
Tot străpung vâpăi!
Hei, tu, bey cerchez,
Fă un meterez
Imprejurul ei,
Să n'o pierzi de vrei . . .»*

*Nai, cheman, tambur,
Cerule e de azur . . .*

*Din vrăjita zări,
Obosit de mări,
Poposi 'n Balcic
Tânăr «Venedic»
Prinț venețian
Pe țărm Dobrogean . . .*

*Nai, tambur, cheman,
Ah! aman aman!*

*Marea-i de safir,
Prințu-i musafir
La cheafliul bey:
«Ținete nu bei?
Vinul meu e-adus
Din Tarabulus . . .
Toți câți l au gustat
M'au invidiat.
Vezi haremul meu
Ca un curcubeu?
E un labirint
De femei ce mint,*

*Toate ți-aparțin,
Nobile strein . . .
Dar eu, bey cerchez
Una mi-o păstrez:
Numai pe Genan,
Numai pe Genan!»*

*Nai, tambur, cheman,
Ah! aman, aman!*

*Pan!că'n Balcic . . .
Fuge mare, mic,
Urlet disperat:
„Beitul e prădat!»*

*Ah! cheafir, cheafir,
Câine musafir! . . .*

*Spre zări de opal,
Mână-al mării val
Navă — rândunea
Cu Genan în ea . . .*

*În serai s'a 'nchis
Ca un biet proscris
Beitul cel temut . . .
De-atunci n'a băut,
N'a făcut orgii;
Numai manegii
Ii mai cântă—arar
Un gazel amar:*

*«Ah! Genan, Genan,
Roabă de sultan . . .
Ah! sălbatec crin,
Cupă cu venin!» . . .*

Peisaj Dobrogean.

A sosit primăvara, în anul acesta, cu primele zile ale lui Aprilie. O primăvară adevărată, cum de multă vreme n'a mai sălăsluit la noi, în Dobrogea.

S'a risipit frigul pe alte meleaguri, brumele groase și târziu n'au mai picat din slava de argint a cerului cu stele, iar zilele au urmat senine, calde, cu soare și cu adieri de unde, născute printre pomi înfloriți, întinderile verzi ale câmpului și îmbrăcămintea nouă a crângurilor.

Ne-am putut bucura, așadar, de un anotimp suav, cu suvenirurile noastre din copilărie, pe care le regăsim alături de florile de meriși de cireși și cele de zambile, ale scriilor cu denii și treceri pe sub epitaif, în săptămâna Patimilor.

Primăvara dobrogeană a fost vestită de călduri timpurii de cocoare, de sboruri molatece de cocostârci albi și avane țipete de alte soluri de păsări sălbatice, în nopți cuprinse de întineric și iarnă. Stoluri nesfârșite de sburătoare ale cerului, care s'au luat la întrecere cu depărtările, au venit și au poposit la noi, în adâncurile bălților, în țărișul stufului și prin toate feritele locuri de larmă și oameni.—

S'au ivit și cufundacii pe limpezișul apei; s'au auzit svonuri și șuere de către pescari, ceace însemnează că au sosit fluerarii, becațele și becaținele. Într'un fund de ghiol cu apa de păcură, doi bulgări de zăpadă strălucitori la soare, se preling pe marginea stufului și sunt numai ei așa de mari. Au plecat într'o mică recunoaștere a împrejurimilor, căci perechea de lebede nu sunt păsări de rând ca celelalte, care să-și fixeze cuibul cu ouă, la întâmplare. Plutesc încet ca navele încărcate cu poveri grele, singure, fără Lohengrin, căci ele nu merg la plimbare, acum când trebuie să se îngrijească devitor.

Lângă o salcie măreață înghițită de ape până la baza coroanei, se amestecă printre viguroasele crăci un grup de vreo douăzeci de lișițe, care scot strigăte ca loviturile produse într'un metal sonor. Au bănuți albi pe

frunte și sunt vesele și vioaie că a venit primăvara cu raze de soare pe baltă. Mai departe se aud măcăfturi de rațe nervoase, în cor, stridente și vestitoare că stu-fărișul se află populat din plin.

Pe deasupra unui mlăjeț des ca peria sau ca bețile de chibrit dintr'o cutie, se văd sboruri de păsări albe ca neaua, de păsări cenușii, roștăce, ce se întretac ca într'un joc de furnicar neînțeles. Într'acolo se află, cu siguranță, o colonie de stârci de toate felurile. E o activitate a se desfășura pe tăcute ca a albinelor dintr'o prisacă. E un du-te vino impresionant.

De prin împrejurul ghiolului, stuful și papura au înfățișare de sărbătoare. Primăvara le-a dăruit strate nouă și tinerețe din belșug. Înălțimea lor, de la suprafața apei, ajunge spre vară până la doi, trei metri. Acolo, în împărăția trestiei, nu se poate intra cu lotca, decât cu foarte mare greutate. Pescarul, care s'ar încumeta să străbată țărișul, s'ar supune singur la cine știe ce chin,

Prin unele coltoane, pe unde apa e ceva mai mică apare și pluta, cu frunzele ei ca de palmier. Florile de nufăr sunt multe și răzătoare la soare, iar oamenii bălții nici nu le iau în seamă. N'au pentru ei nicio frumusețe și poșirul lor ca de spermanțetă nu le spune nimic. Deaceia cresc, înfloresc și se trec, fără ca mâini gingașe să le adune și să le risipească prin glastre.

E prea frumoasă și interesantă această natură din mijlocul apelor și singurătăților. Aici e o desfășurare de forțe lente, progresive și cu mare chibzuință, care aparține numai lui Dumnezeu.

Viața aici pulsează după legi anume, simple și unice în desăvârșirea lor.

Primăvara pentru noi vânătorii, la baltă, e un miracol. Ne cheamă acolo sborurile și strigătele păsărilor, lumina și razele soarelui, voința pescarilor și întreg peisajul bălților.

Valerian Petrescu.

Cărțile

*Dragi cărți în vraște de lectură și de vis,
Ce-mi umpleți ochii cu cerească limpezime;
Cărți ce-mi furați neliniștea în adâncime,
Spre chinu 'nsingurat al celor ce v'au scris;*

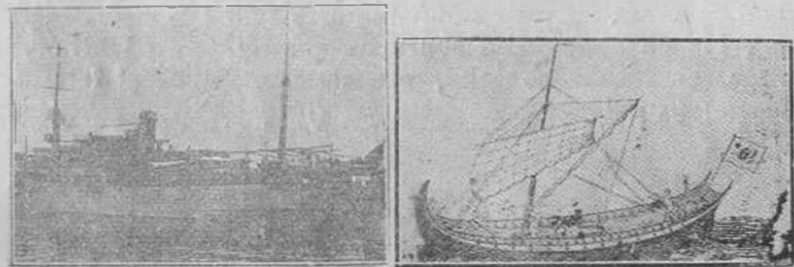
*Modeste cărți, fântâni cu ciutura 'nstelată,
Doar eu mândria dârză știu să v'o desmierd,
Când scutur colbul de pe voi și iar mă pierd
Zglobiu, în pura voastră pajiște nimbată,*

*Prietene de vis, cu sfinte mâini de taină
Vă prăznui fagurii și-i flămânezec, lumină.
In pagini, voluptăți de har și de hodină;
Pe gând, mândrire de sărbătorească haină.*

*Cu voi la drum! Prin multele restriști cu voi,
Peste ingenuncheri mi-arunc priviri semețe;
Infrunt durerile și anii de tristețe
Să-mi dea cântările furate înapoi.*

*Când buzele mi-s arse de otrăvi străine,
Mă 'mbăt în voi, slăvite plinuri de ulcioare,
Și trec prin ani cu fericirea asta mare
Că inima vă bate, caldă, lângă mine.*

AUREL DUMITRESCU

„Cerbyris”

Un nume pe urmele glorioase ale străbunilor noștri, Romani. A fost dat de neînfricoșății luptători ai imperiului, în anii când ei luptând pe aceste meleaguri ca trimeși ai civilizației romane, s'au legat aci de natură.

Este numele fostului râu la Mare (azi uscat) ce a curs odinioară pe valea lacului Mangalia, cu izvoarele sale în frumoasele câmpii ale Cadrilaterului nostru, care pe timpuri erau acoperite de codri întunecoși.

Toponimia contemporană exclude acest frumos nume în ciuda tuturor intereselor naționale și a dragostei de trecut. Ea apelează numai la forma trecutului când voințe să românezeze, pentru a numi astfel satele Vâlcele, Cotu-Văii, Vârtop și exclude cel mai frumos nume străbun, din harta intereselor naționale.

Dar îl păstrează pentru veci „Getica” marelui savant V. Pârvan — pentru cercetătorii și îndrăgostiții de trecutul glorios al strămoșilor.

Privindu-l în fugă undeva scris, numele „Cerbyris” nu-ți spune decât origina sa, dar dacă mai cercetezi puțin, răscolind felul cum strămoșii ne-au botezat zestrea lăsată: apele, munții, văile lor, înțelegi o întreagă istorie înlănțuită cu geografie zoologie - geologie și o botanică din trecutul cel mai străvechiu al țării noastre leagănelui nostru dintre Dunăre și Mare.

Cerbyris..... desigur râul Cerbilor — cari se lăsau la vale din dealurile împădurite ca să se adape din apa acestui Nistru în miniatură — privit după înfățișarea văii.

Numai cu Nistrul necazurilor, durerilor și cântecelor noastre moldovene, mai seamănă la înfățișare decedatul Cerbyris. Ca și Nistrul, răpit de dușmani din nou în anul dela Hristos 194! — Cerbyris-ul ne-a fost furat pe jumătate de străini.

Origina sa frumoasă, cu păcuri de pădure drept rămășiță a vechiului codru, a rămas în apropierea Bazargicului, dincolo de linia care ne-a mutilat.

M'am gândit să scriu ceva despre această vale — cunoscută de mulți și studiată chiar de savanții: V. Pârvan, O. Tafralli, d-l C. Brătescu dela Universitatea București — pentru că ea este un nesecat izvor de arheologie, istorie, geo-politică, geologie, botanică, zoologie, etc. aci în sud-estul Dobrogei — izvor de mare însemnătate din toate punctele de vedere, iar azi ține locul frumoasei și neuitate Batova.

Azi îmi propun să încep a nota aci ceva despre identificarea ei pe hartă și în spațiu, să o pun în legătură cu cei cari au locuit-o în trecut cu urmele lăsate la fiecare pas în ea de primitivi, de popoarele cele mai îndepărtate nouă, de strămoșii noștri.

Materialul e vast, dar spațiul îngust,

• • •

De formă șerpuitoare, valea Cerbyris-ului este azi uscată și seacă. A condamnat-o astfel omul care a pus „coadă toporului” — fie el de piatră, aramă, fier, sau oțel. —

Cerbyris-ul a secat.

Când? Nu se știe precis. Romanii l-au întâlnit strălucind ca o beteală în fundul albiei sale strâmtă și adâncă — vale care șerpua prin codrii străvechi ai podișului Getic, prelungire a Moesiei Inferioare spre Pontul Euxin. Cerbi nenumărați se adăpau aci în râul „Cerbilor”... „Cerbyris”. —

„Este unul din râurile care se prelungeau mult înspre mijlocul Mării Negre în timpuri de tinerețe ale „Gliei” — atunci când Marea avea marginile sale mai spre interior” (C. Brătescu).

Valea de azi are o lungime de 60-70 Km. — cu origina în apropierea Bazargicului și îndreptându-se spre nord, înșiră sumedenie de sate spre județul Constanța în care intră lângă satul Coroana. Aci își face azi intrarea sa în România. Se îndreaptă spre apus, spre Cara-Omer, și apoi făcând un ocol larg înspre nord, se întoarce spre est spre mare, pe care o întâlnește la Mangalia după un mers de 25 Km. în zigzag — identic cu mersul tot așa de nesigur de orientat al văii Nistrului.

Are lărgimea de 1—200 m. și adâncimea de 70-80 m. — iar malurile sale sunt foarte abrupte (Cotu-văii, Albești). — Formată prin eroziunea tăiosului Cerbyris. Malurile sale tăiate aproape vertical în stâncă calcaroasă, sunt rareori acoperite cu arbuști mici și țepoși.

Ploile torențiale, numai ele îi mai dau câte-odată măreția trecutului. Apa devine atunci un torent periculos pentru satele înșirate pe malurile și fundul său ca mărgelile. Incepând dela noua graniță — adică din hotarul de sud al jud. Constanța, valea adăpostește cu malurile sale și adapă cu fântănele săpate în fundul ei, satele: Coroana, Hoșcadin, Vâlcele, Cotu-văii Vârtop, Albești, Hagieni. Limanul, iar la gura de vărsare Mangalia și Două Maiu.

Așa se vede această vale de sus, de departe în mare.

Pe hartă este însemnată ca valea unui râu care curge întrerupt, înspre Mangalia.

Întrebarea ce mi-am pus-o și pe care voesc s'o lămuresc aci,

este: Cine a locuit, cine a urcat și coborât malurile sale abrupte din cele mai îndepărtate timpuri, până la noi?

Ne-o spune larg de tot istoria, iar amănunțit hârlețul care scoate neîncetat din pământul malurilor sale, pline de uneltele trecutului, de vase — ne-o spune hârlețul care scormonește o movilă și dă la iveală moneda veche, armele, mormintele vitejilor noștri strămoși.

Toate cele citite în istoria scrisă de hârlețul și plugul descoperitor de bunuri și trecut măreț mi-a dat și mie impuls să scriu aci cele câteva observări personale. —

În tot lungul văii, pe cele două maluri se găsesc nenumărate brube și peșteri în piatră. Toate îngălbenite și afumate, pe alocuri cioplite fără artă, remarcă folosirea lor de omul primitiv, ca locuință.

Popoarele de mai târziu au adăpostit în ele animale — servicii ce fac și azi ciobanilor noștri. Dovada acestei întrebuințări o face grosimea stratului de gunoiu pe partea inferioară a hrubelor.

Movilele (Tumulus) care se înalță pe maluri și străjuiesc ca niște sentinele, din ce în ce mai dese înspre Mangalia, sunt toate izvoare de arheologie.

Am cunoscut personal adâncurile a două din aceste semne funerare. Erau morminte.

Desgroparea uneia din ele am asistat-o oficial iar rezultatele constatate le-am descris în articolul „Stepa noastră” într'un număr trecut al aceleiași reviste.

Era un mormânt, așezat într'un cavou săpat și apoi ars — pământ — pe fundul căruia, putrezite, sub lespezi de piatră necioplită am descoperit oseminte de proporții nevăzute la noi (capul). Alături vase de lut ars „la negru” — o monedă oxidată, o săgeată getică și un obiect de placă de aur ce părea a fi talisman sau altceva. Unul din vase frumos lucrat în formă de ceainic modern, putea fi un opaiț sau un vas de mirodenii. Craniul și obiectele au fost trimise la București și predate soc. de monumente istorice — arheologice, pentru D-l Prof. Iorga care a premiat pe săpător.

Aceleași descoperiri în alta, săpată mai înainte, tot prin apropiere. Natura lor este aceasta, iar vechimea se crede c'ar întreze perioada de stăpânire romană.

O movilă săpată de un autorizat — care după descoperire a dispărut — și aflată la Nord de satul Albești, tot pe malul acestei văi, pe loc foarte înalt, a prezentat un cavou de piatră cioplită — destul de adânc așezat, în care coborai pe scări frumose.

A fost, poate, un cavou modern de roman sau Calatian (12 Km. de Calatis). Nu m'a putut nimeni lămuri precis de descoperirea mai interioară. Dar fuga săpătorului dă și azi de bănuț.

Însă, în majoritatea lor, movilele acestea sunt morminte de căpetenii ale diferitelor popoare locuitoare aci, sau trecătoare — toate rășboinice.—

Nu s'a făcut până azi de școala sau autoritatea românească, o cercetare amănunțită a acestei istorii a pământului strămoșesc, care zace necitită comoară străbună, în pământul țarinei noastre. S'a lăsat totul în seama inițiativei particulare a căutătorilor de comori aurifere, mai puțin valoroase decât cele ale intereselor de istorie națională.

Doar câteva săpate de savanții O. Tafralli V. Pârvan — precum și aceia dela Cotu-văii prin subsemnatul de Prof. N. Iorga. Toate luate la întâmplare ori alese de halucinația cuiva.

Nu numai acestea sunt însă semnele trecutului aci.—

Mormintele fără mobile — cimitire pe cari le ridică doar osemintele scoase de brazda plugului, alături de monezi romane ori de alte proveniente — sunt numeroase. Astfel la nord de Coroana, și la nord de Albești se găsesc ușor aceste semne.

• Care cetățean din aceste sate nu poartă în portmoneul său ori în buzunarul jileței 2-3 bănuși vechi, cum le zic ei — pe care-i arată la cafenea, la moară și-i schimbă pe un pachet de țigări oferit de amatori.

Pe lângă fiecare școală — iar oamenii instăriți și pricepniți au acasă — vezi câte un dulăpior drept început de muzeu, care păstrează câteva zeci de monezi cu chipuri romane ori bizantine, getice, macedonene ori dacice.

Cele romane au chipuri de regi — împărați încoronați cu o coroană subtilă sau neincoronați — toate cu inscripții.

În posesia D-lui înv. Petrescu dela Vârtop una cu S. C. (Secolul lui Hrist) cu chipul unei împărătese.

În posesia subsemnatului, diferite.

Păsrez una concavă și după un studiu aflat într'un ziar este Dacă. După mine ar fi de origină macedoneană.

Multe sunt de origină byzantină, cu chipul tuturor Bizantinilor, dela I-ul până la al IX-lea.

Dar ceramica?

De multiple forme — arsuri — construcții.

Unde n'o găsești pe malurile văii Cerbyris-ului? Ce țaran n'o cunoaște? Și câți n'o au prin case în locuri de cinste și ornament?

În partea de sud-est a satului Cotu-văii sunt câteva asemenea mormane ținute — de vremuri, făcute din cenușe, ceramică, și pietre necioplite, pământ. Dela ele pornește spre nord și intră în sat un trotoar de piatră lată, necioplită — scos la iveală de ape.

Câte popoare, câte generații vor fi locuit malurile mărețului Cerbyris, care a lăsat o vale atât de măreață?

Câte așezări de oameni, și câte cimitire vor fi fost pe locurile din care brazda plugului scoate toate aceste file de istorie? Ne lipsec adevărații cititori în ele, ne lipsesc căutătorii! În N. viitor geologia Cerbyris-ului.

I. Țicu-Anin.

Sonet.

VISUL

*Vis: Dar ceresc, neprihănită clipă
De înălțare către zări senine,
Trecut, ce din adânc de nopți revine
Și zorț de zi ce-abia se infiripă!*

*Nectar, sorbit în somn, din cupe pline,
Abia simțite falfăiri de-aripă
Comori împărătești ce vin, risipă,
Grădini de mirt și cântece divine!*

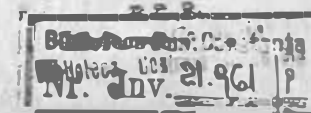
*Un fulger din a gândului abise,
Fugară ntruchipare-a mii de vise
De doruri fără reazăm și iubire!*

*Năluca dintr'o lume de himere,
Mustrare, braț întins spre mângâiere,
— Vis, freamăt de-amintiri și presimțire!..*

Al. Gherghel

144/57

Obligativitatea muncii în școala fascistă.

În numărul precedent al acestei reviste am vorbit de marea reformă săvârșită de Italia în câmpul școlastic, cu acea «Carta della scuola» (*Carta Școlăii*), prezentată națiunii italiene de Marele consiliu al Fascismului, în Februarie 1939. Acum vreau să spun câteva cuvinte cu privire la cea de a cincea declarațiune (*Carta se compune din 29 declarațiuni*), care introduce în programele școlare de orice ordin și grad *îndatorirea muncii*.

Încep cu relatarea textului declarațiunii însăși: «Munca, protagistă de stat, ca o îndatorire socială, sub toate formele intelectuale, tehnice și morale, se asociază învățaturii și preocupării sportive în formarea caracterului și a inteligenței. Dela școala primară și până la cele de alt ordin și grad munca are partea ei în programe. Speciale felui de muncă, rânduite și conduse de autoritatea școlară, în prăvălii, în ateliere, prin ogoare, pe mare, instruesc conștiința socială și productivă proprie ordinii corporative.»

Învățaturii și preocupării sportive — care erau cele două elemente preexistente în școala italiană și cărora le dete respectiv a treia și a patra declarațiune — se asociază prin urmare *munca*. Cu toate acestea, trebuie să observăm că importanța inovațiunii nu stăatât în a fi introdus în programele școlare o anumită activitate manuală, care ar fi putut să pară un exercițiu fizic, un sport, o divagațiune, o poză, ci în intenția voită de a da studiului un caracter nou, adânc revoluționar, prin intrermediul principiului «muncă». Deci nu-i un simplu adaos, ci o adevărată reformă, reformă bogată în semnificații și conținut. cu un caracter vădit de diferențiere față de celelalte popoare de pe vechiul și de pe noul continent. Spre a înțelege aceste afirmațiuni, să ne gândim întâi și întâi că această «Cartă a Școlăii» e creată de aceleași minți care au dat Statului Italian «Carta Muncii», în care se afirmă principiul că «munca, sub toate formele organizatoare și executive, intelectuale, tehnice, manuale e datorie socială.» Să ne gândim pe lângă aceasta la ceea ce stă scris în cea dintâi declarațiune din cartă școlăii ca o anticipare la ceea ce am văzut în cea de a cincea: Școala fascistă altoește studiul, prin virtutea muncii, în concreta activitate a meșteșugurilor, a artelor, a profesiunilor, a armelor». În fine amintesc ceea ce Ministrul Bottai a spus în relațiunea sa față de Duce:

«Acest principiu al muncii e unul dintre principiile esențiale ale reformei. E o învoiere capabilă prin ea însăși să revoluționeze o școală, care să tindă la formarea unui nou caracter și unei noi inteligențe».

Studiul deci nu e un scop prin el însuși, ci prin intermediul muncii trebuie să servească multiplelor activități umane și prin urmare Națiunii, de care ele nu pot fi despărțite. Aceasta e semnificația și valoarea ce trebuie dată introducerii muncii în școală, aceasta este profunda schimbare pe care o aduce în conceptul însuși al învățaturii. Cine se închide într-o bibliotecă pentru a trăi singur numai și numai cu cărțile pentru a tresălta el singur înaintea frumuseții lor, fără să arunce vreodată o privire împrejurul său, fără să simtă viața care i trece prin față odată cu mersul Națiunii, acela e condamnat de noul stat italian. Asemenea oameni nu pot fi arătați ca exemplu de școala fascistă, care proclamă volnța de a insera activitatea culturii în concreta activitate productivă a poporului Școlăii agnoscice, nepăsătoare în fața infinitei activități omenești, școlăii care se desparte de viață, i se contrapune școala care cunoaște felurile muncii «în prăvălii, în ateliere, prin ogoare, pe mări» și care pune spiritul în orice moment cot la cot cu realitatea.

Prof. Salvadori Concilio

dela Institutul de Cultură Italiană — Constanța

Suspinele mele.

*Seara se coboară cu melancolie,
Îmbrăcând în umbră a mării poezie.*

*Apa și cu valul,
Spuma și cu malul,
Inima mi sdrobită,
Viața mi pustiită...
Ploaia și cu vântul
A'ntristat pământul.
Negre's și câmpiile
S'au dus bucuriile...
Spulberate's visele
Stropii și alisele
Răsăritului plecat,
Totul e'ntristat....*

*Iar prin zarea neagră a nopții fără stele,
Se strecoară în taină dorurile mele....*

Vizite regești.

Regele Carol I venea uneori la Constanța, oraș pe care-l prețuia mult, fiind vitrina țării. Câte odată, sta de vorbă cu oamenii din popor, ori vizita școlile.

Prin anul 1912, eram copil în ultima clasă a școlii primare.

Odată zarvă mare:

— „Vine Măria Sa Regele!”

Pregătiri, curățenie, capete tunse, muștrululală.

Intr'o bună dimineață, directorul alege câțiva elevi mai voinici, dă unuia din mijlocul lor drapelul școlii, iar ceilalți, înșirați doi câte doi în urma lor, pornim spre gară, Acolo, lume de tot felul, oștire, copii de școală și autorități.

Când a sosit trenul, s'a făcut liniște; dar mulțimea era numai ochi și urechi și n'avea astâmpăr. Fiecare se ridica în vârful picioarelor să prindă clipe când bătrânul rege va apare în fața garii.

Deodată urale nesfârșite, însoțind sgomotos imnul regal cântat de muzica militară.

După câțiva timp, trece o trăsură cu niște cai albi ducând pe regina poetă Carmen-Sylva, care avea zâmbetul pe buze și brațele pline de flori. În urmă, pe jos, însoțit de capi autorităților locale și câțiva ofițeri generali, înțeleptul conducător care ne-a dat independența și regatul.

Când trecea prin fața unui grup, uralele izbucneau cu voioșie. În treacăt, s'a oprit lângă un copil din școala noastră. L-a mângâiat întâi pe obraji, apoi l-a întrebat cum îl cheamă, în ce clasă învață, al cui este, ce meserie are tatăl său și a încheiat sfătându-l să se poarte bine. După ce a plecat, din ochii copilului au izvorât câteva lacrimi ce păreau boabe de mărgăritar pe obraji lui ca focul.

La câțiva pași pe acolo, regele s'a oprit în fața unui grup de oameni și a stat de vorbă cu un Tătar dobrogean. La despărțire, a dat mâna cu el. Tătarul a rămas buimăcit; dar după câteva clipe, a început să svârle

cu fesul în sus de bucurie, deși legea lui îl oprea să-și descopere capul,

În anul școlar următor, eram în prima clasă de liceu.

Într'o bună zi, pe primăvară, furtună:

— «Vine Măria Sa la școala noastră!»

Grupuri-grupuri ne sfătuiam ce să facem: să tragem «la lit» în ziua aceea ori să rămânem? Câte unul își da cu părerea:

— «Las-o că n'o să vină tocmai la noi. Se duce la clasele superioare.»

În sfârșit.

Parcă-l văd: înalt, cu o barbă albă care-i da o înfățișare impunătoare, dar cu o figură ce arăta în același timp și blândețe și energie concentrată. A intrat călcând rar și liniștit, urmat de profesori. Noi, ca niște resorturi, în picioare.

— «Bună ziua, copii!»

Răspunsul poate că l-am dat destul de bine; dar numai bietele noastre inimii știau cât de tare și de repede băteau. Dacă ar fi putut, poate c'ar fi spart și coșurile piepturilor și geamurile clasei și ar fi luat-o nebune spre mare, să se potolească în apa rece.

— «Uite, băieți, domnii profesori mi-au spus că sunteți elevi cuminiți și silitori. Aș vrea să-mi spuneți și mie câte ceva din ce ați învățat!»

Elevi cuminiți și silitori? Mare minune! De obicei, domnii profesori ne cam asemuiau ori cu animalele urechiate ori cu cele dela plug.

Ce ne facem noi acum?

Cu glas blând, Măria Sa începe să 'ntrebe din istoria antică, ce ni se predase în cursul anului. Cine să 'ndrăznească să ridice degetele? Pace! Pe ascuns, profesorii ne îndemneau din ochi. Zadarnic!

Foarte liniștit, vodă fixa câte un elev, îl întreba cum îl cheamă și, cu blândețe, îl făcea să răspundă; dar bietului copil abia i se mai auzea glasul.

Întrebările urmau după un anumit plan metodic, căutând să scoată în relief câteva idei principale: vitejia Românilor și Dacilor, obârșia noastră și dragostea de țară.

Dela un timp, dac'am văzut bunătatea bătrânului rege, am început și noi să ne mai desghetăm. Degetele se agitău în aer ca niște sfârleze. Acum, alt neajuns: profesorii, pe ascuns ne făceau disperafți semn să fim mai liniștiți; dar nu ne puteam opri nici privirea rugătoare a blajinului profesor de istorie, nici încruntarea morocănoasă a asprului director de care se apunea că vibrau geamurile și tremura aerul numai la apariția lui

Un an mai târziu, în vara anului 1914, la 1 Iulie.

Ultimul țar al Rusiei făcea o vizită la Constanța. Pentru siguranța lui, pusderie de polițiști și armată; iar în port, cât timp a stat vasul imperial, nimeni nu putea pătrunde fără autorizație specială.

Dela reședința regală dobrogeană de atunci, - astăzi Curtea de apel, - până în port, bătrânul nostru rege Carol I s'a dus fără nici o pază.

Ce-i trebuia alta, când avea eu sine dragostea poporului?

I. D. Frasin

Mihai Viteazul și moartea.

— INSEMNĂRI —

Tata-moșul, bunicul dinspre tata, nu știa carte, — dar povestea curgător și înțelept. Insemn una din cîte am auzit de la el, — o știa, de sigur, de la vr'un bunic:

Moartea vine la om, cînd i-e lumea mai dragă și cum unii oameni sunt mai îmbrățișători de-ale lumii, moartea dă din cînd în cînd pe la ei. Așa a fost și cu Mihai Viteazul.

A venit moartea și Mihai i-a zis: „Stai, să-mi potcovesc calul!”

Și l-a potcovit cu potcoave de aur și i-a ieșit nainte.

Cum l-a văzut moartea pe Mihai călărind mîndru și cu alaiu de tineri după el, a clătinat din cap și s'a tot dus.

O fi socotit moartea: „Prea e tinăr și frumos!”

Au mai trecut ani și iar a venit moartea. Mihai i-a zis iar: „Stai să-mi potcovesc calul!”

Și l-a potcovit cu potcoave de argint și a venit către ea.

Cînd l-a văzut moartea, cum venea călare, drept în scări și cu alai de neamuri după el, a clătinat iar din cap și nu s'a apropiat.

O fi socotit moartea: „Prea e om în putere, bogat și darnic!” Iar au mai trecut ani și iar a venit moartea. „Stai, să-mi potcovesc calul!” A zis iar Mihai.

Și l-a potcovit cu potcoave de oțel.

Acum, cînd l-a văzut venind înviforat, pe calul albit de spumă, cu multă și mîndră oaste după el, — de departe i-a strigat moartea: Măria-Ta, mi-ai tăiat drumul! Dar, tot o să fiu în câștig: Nu o să mai alerg eu după oameni, -- că cei, pe cari nu mi-i trimeți Tu, or alerga ei singuri la mine!”

Și s'a dus bucuroasă — moartea și l-a lăsat pe Mihai Viteazul să trăiască atîta cît i-a fost scris.

D. Stoicescu

BARCAGIUL

Există o singură lume, aceea a copilăriei și a copiilor. Faceți bine unui copil și veți fi răsplătiți cu cele mai frumoase flori ale recunoștinții și nu numai pentru un moment, dar, pentru o viață întreagă. Lumea noastră a cărei aducere aminte ne înduioșează până la lacrimi, este tot aceea a copilăriei. Merg cu gândul înapoi: sunt vreo 20 și ceva de ani și întălnesc ființa binevoitoare a lui Cara - Iani - Barcagiul. Cara Iani e pus la loc de cinste în sufletele noastre și nu va fi isgonit decât odată cu sfârșitul vieții. Si să nu vă închipuiți iarăși că această pasăre de apă călătoare fără patrie, ne-a câștigat floarea aduceri aminte cu cine știe ce bunătăți gastronomice. O! Nu! El ne lua în barcă, dar fără bilet. Dece ne lua în barcă? Pe cât știu, era om tânăr atunci. Cred că și el cînd a fost ca noi l-a dăruit și pe el alții cu binefacerile unor plimbări cu barca pe întinsul cine știe căror îndepărtate . . . ape.

Așteptam, mi-aduc aminte, cu încordare până se urca ultimul pasager în barcă. Noi fixam bine locurile rămase neocupate sau dacă se ocupau și acelea privirea ni se fixa pe proba bărcii și atunci, cînd mecanicul da drumul la motor, noi cu un ochi la Cara Iani și altul la locul liber așteptam. Oamenii de serviciu îndepărtau încet barca de pod, iar noi nu slăbeam din ochi o clipă pe Cara Iani.. Așteptam cu încordare semnul salvatorului.

Cînd semnul era favorabil, ca niște pantere ne aruncam în barcă. Acum, mai aveam încă un hop de trecut: controlul. Cînd ajungea controlul aproape de noi, din nou căutam cu privirea chipul lui Cara - Iani... „Sunt băeții mei” zicea el. Deacum eram salvați! Ne uitam la apă și la valuri cum rămân în urmă, iar noi mergeam, mergeam...

Casa Iani făcea cu noi una din faptele cele mai bune pe cari le fac creștinii când dau pentru cei ce le-au fost scumpi odată! Cara Iani da hrană copiilor, poate, pentru aducerea aminte a unor vremuri îngropate de mult prin cine știe ce ținuturi... cu cer senin ce se oglindește în albastrul cristalin al unor întinse ape

El își plimbă cu noi propria i copilărie în legănatul amețitor al bărcii... simbolul patriei de dincolo de orizont...

L-am mai văzut pe Cara Iani și după războiu.

Avea o cafenea într'o margine de șosea. Când m'a văzut m'a cunoscut și-i părea bine; „nu eram oare băieții lui?”

Îți mai aduci aminte d-le Cara Iane, când ne luai în barcă!

— Cum nu! mai aveam scăpare de voi! Mă gândeam: minte: Cineva, cineva când nu e lăsat în pace de copii, are atâtea mijloace să se scape de ei.

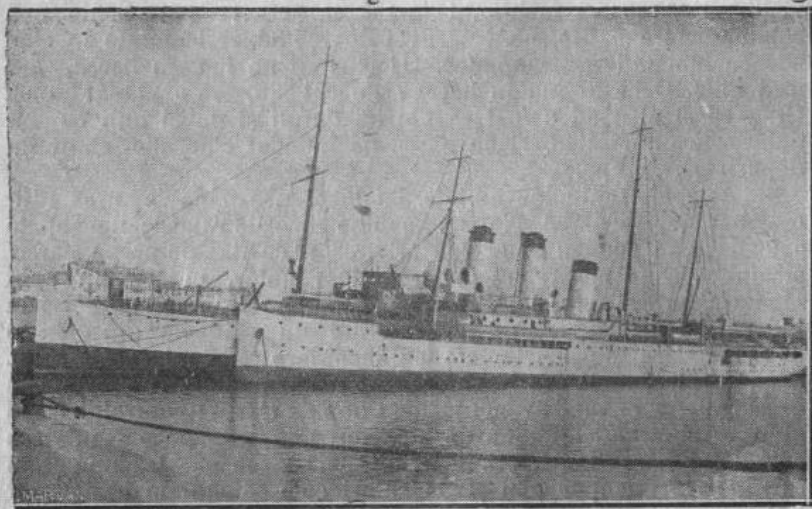
Odată îl găsesc la debarcader; avea aceeași misiune.

— Dă-mi d-le Cara Iani un bilet fără.. parale.

Așa era atunci, spune el. cu un zâmbet de tristețe.

N'aș mai putea spune unde e acum Cara Iani dar, dacă aș mai voi să-l văd, m'aș duce la debarcader la Techirghiol — vara — când funcționează bărcile pe lac și când nu l-oi mai găsi, să știți că el, binefăcătorul copilăriei noastre s'a dus în patria copilăriei lui nemuritoare să se plimbe veșnic cu barca.. fără bilet!

Nic. Cojocaru — Cobadin

Conducerea revistei „Gânduri dela Mare” se îndreaptă către toți învățătorii și preoții satelor dobrogene, cu rugămintea de a culege tot felul de cântece populare, basme, proverbe, orații de nuntă, colinde și mai ales legende de a le trimite spre publicare d-lui T. Cergău, conducătorul revistei, la Constanța str. I. Lahovari No. 105.